

EDITORIAL

Pamatukan ang kontra- imol kag kontra-demokra- tiko nga Luzon *lockdown* ni Duterte

Kontra-imol kag kontra-demokratiko ang ginamandu ni Duterte nga “Luzon lockdown”, bilang solusyon sa paglapta sang Coronavirus Disease 2019 (Covid-19). Nagaresulta ini sa malapad nga kinagamu, kag labi nga pagpabudlay sa mga mamumugon kag ordinaryo nga pumuluyo. Labi nga gingatungan ni Duterte ang kaakig sa iya sang pumuluyo sa pag-istrikto kag pagpang-ipit sa idalum sang *lockdown*.

Masobra 40,000 pulis kag suldado ang gintalana sa sulod kag palibot sang National Capital Region (NCR) agud ipatuman ang *lockdown*. Ini para ikulong ang mga tawo sa kaugalingon nila nga mga balay kag ipaidalum sa kontrol sang militar kag pulis ang transportasyon kag tanan nga aspeto sang bilog nga kabuhi sang katilingban. Gintukod ang mga tsekpoynt agud kugmaton ang mga tawo kag pungan

sila nga magbyahe agud mangita o makakadto sa ila mga trabaho. Bangud sa *lockdown* barado ang komersyo kag lokal nga produksyon. Minilyon ang wala sang ginakita kag limitado ang suplay sang mga produkto.

Nagahana nga magresulta sa lapnagon nga kakulangan kag kagulutmon ang *lockdown* ni Duterte.

Wala unod ang promisa ni Duterte
“Pamatukan...,” sundan sa pahina 2

FMO sa ST, gin- paslaw sang BHB

NAGLUNSAR SANG SUNOD-SUNOD nga aksyon militar ang Bagong Hukbong Bayan kontra sa mga tropa sang Armed Forces of the Philippines nga nagahimo sang nakapokus nga operasyon militar (*focused military operation* o FMO) sa Southern Tagalog sining nagligad nga simana.

Sang Marso 15, ginbunalan sang isa ka yunit sang BHB ang nagaoperasyon nga mga tropa sang 18th Special Forces Company (SFC) sa Barangay Iraan, Rizal, Palawan. Sa tatlong minuto nga inaway, lima ka suldado ang napatay kag madamo ang nareport nga rarong. Ang amo nga opensiba sabat sa pila ka adlaw na nga pagsabwag sang teror sang 40 tropa sang 18th SFC sa lugar.

“FMO...,” sundan sa pahina 3

"Pamatukan...", *halin sa pahina 1*

terte nga pakan-on niya kag hata-gan sang kwarta ang mga mawad-an sang kita. Kulang katama ang pondo nga igapanagtag kuno sa mga mamumugon. Mismo ang mga upisyal sang lokal nga gubyrno ang naghambal nga wala sila sa sitwa-syon nga magpanagtag sang ayuda nga pagkaon lampas sa pila ka ad-law para sa mga nadulaan sang kita bangud sa *lockdown* ni Duterte.

Sa atubang sang paglapta sang Covid-19, dapat tani himuon ang mga tikang para pabaskugon ang imprastruktura para sa pag-amlig sa pangpubliko nga ikaayong lawas. Sa baylo, layi militar sa dagway sang *lockdown* sang AFP kag PNP ang ginpanaog ni Duterte sa NCR kag bug-os nga Luzon. Ginakuga sang *lockdown* ni Duterte ang sandigan nga kinamatarung sibil, lakip ang kinamatarung nga magbyahe kag kinamatarung nga magtipun-tipon. Indi pwede nga maggwa sang balay kon wala sang *pass* o kon oras sang *curfew*. Ang indi magsunod ginapaandaman nga arestuhon kag

igakulong.

Mga upisyal militar, indi mga duktor o nars, ang ara sa unahan sang solusyon ni Duterte. Wala-tuo nga mga tsekpoynt ang gintukod, sa baylo nga mga pasilidad medikal pareho sang kinahanglanon gid nga mga *testing center* sa kada barangay. Todo-buhos ang gasto para sa mga salakyan kag iban pa nga kagamitan sang mga suldado kag pulis, samtang kulang gid ang mga pasilidad kag kagamitan sa mga pangpubliko nga ospital kag sang mga mamumugon medikal para magbaton, mag-eksamen kag bulngon ang mga pasyente nga posible natapikan sang Covid-19.

Ang pagpanaog sang *lockdown* pamatuod nga wala sang kahandaan ang rehimeng Duterte nga atubangon ang Covid-19 o iban

pa nga epidemya. Antes ini, duha ka bulan nga ginpakagamay ni Duterte ang Covid-19. Wala niya ginpatuman ang mga tikang agud pungan nga maglapnaag sa pungsod ang balatian. Sa kamatuoran, pila ka pulo kalibo pa nga Chinese nga turista kag mamumugon sa POGO ang gintugutan niya nga magsulod sa pungsod sa mga bulan sang Enero tubtub Pebrero. Ini bisan nagalinapta na sa China ang Covid-19, kag ginpatuman sang madamo nga pungsod ang pagpasara sa ila mga dulunan sa China.

Ginabuyagyag sang *lockdown* ni Duterte kon paa-no niya ginbuhinan sang ₱16.6 bilyon ang badyet sang Department of Health. Gintunga niya ang badyet (halin ₱262.9 milyon sang 2019 pakadto ₱115.5 milyon) para sa Epidemiology and Surveillance Program o programa para sa pag-

atubang kag pagkontrol sa makalalaton nga balatian pareho sang Covid-19, agud madugangan ang badyet sang militar kag pulis, kag para sa "intelligence" nga pugad sang korapsyon.

Bangud wala sang paghanda kag wala sang kabalaka sa interes kag pangabuhian sang masang anakbalhas, ang *lockdown* ni Duterte ginapatuman sang mapiliton, gamit ang pwersa sang militar kag pulis. Wala ginapamatian ni Duterte ang reklamo sang minilyon nga pumuluyo nga kinahanglan magbyahe para makatrabaho, mangita sang trabaho o iban pa nga mapangitanan, magkadto sa ila kinahanglan kadtuan, kag iban pa. Salaming ini sang makitid nga utok-militar ni Duterte. Para sa iya, tanan mapahipos paagi sang mga armado nga suldado kag pulis.

Lapnagon subong ang pag-al-
"Pamatukan...", *sundan sa pahina 3*

ANG Bayan

Tomo LI Blg. 6 | Marso 21, 2020

Ang *Ang Bayan* ay inilalabas sa wikang Pilipino, Bisaya, Iloco, Hiligaynon, Waray at Ingles. Tumatanggap ang *Ang Bayan* ng mga kontribusyon sa anyo ng mga artikulo at balita. Hinihikayat din ang mga mambabasa na magpaabot ng mga puna at rekomendasyon sa ikauunlad ng ating pahayagan.

 [instagram.com/prwcnewsroom](https://www.instagram.com/prwcnewsroom)

 [@prwc_info](https://twitter.com/prwc_info)

 cppinformationbureau@gmail.com

Kaundan

Editorial: Batuan ang kontra-imol kag kontra-demokratiko nga Luzon lockdown ni Duterte	1
FMO sa ST, ginpaslaw sg BHB	1
Kompensasyon sa Nexperia,	5
Perwisiyong nga dulot sg <i>lockdown</i>	4
Solusyon medikal, indi militar	5
Protesta sa TUP kontra pagpamigos	7
Madulaan sg trabaho bangud sa Covid-19	5
BHB, nagasabat sa Covid-19	6
Kabangdanan sg bag-o nga pandemya	7
Julius Giron kag 2 pa, ginpatay	7
Pangkalibutanong adlaw sg kababainhan	7
<i>Glyphosate</i> sa maisan sa Capiz	8
Paghigugma sg iloy nga hangaway	9

Ang *Ang Bayan* ay inilalathala dalawang beses bawat buwan ng Komite Sentral ng Partido Komunista ng Pilipinas

"Pamatukan...", *halin sa pahina 2*

buruto sang masang anakbalhas sa paantus nga *lockdown* ni Duterte. Wala sapayan nga ginapagwa nga ang *lockdown* kontra sa Covid-19, maathag sa pumuluyo nga Pilipino nga mas daku nga pasakit ang dulong sini sa ila. Pamatuod nga indi seryoso nga ginaatubang ni Duterte ang katalagman sang Covid-19 ang kawad-an niya sang tikang nga pabaskugon ang mga pasilidad medikal.

Dapat manindugan ang mga pumuluyo nga Pilipino nga tapuson ang kontra-imol kag kontra-demokratiko nga *lockdown* sa NCR, Luzon kag iban pa nga bahin sang pungsod. Pareho sang ginapakita nga eksperensya sa madamo nga pungsod, mahimo nga atubangon ang katalagman sang Covid-19 nga wala ginalapakan ang sandigan nga mga kinamatarung sang pumuluyo sa hilway nga pagbyahe, pagpangita trabaho o pagtipun-tipon. Mga doktor, nars, kag mga mamumugon medikal, indi mga suldado kag pulis, ang dapat nga ara sa unahan sang pagtinguha.

Nagakadapat lang nga ipamilit sang pumuluyo nga Pilipino ang gilayon nga pagsaylo sa ikaayong lawas sang tuman kadaku nga badyet nga ginausikan sa pagbakal sang mga helikopter, eroplano panggera, bomba, kag iban pa nga kagamitan panggera, amo man sang badyet nga nakatalana kuno sa "intelligence" kag pangbayad-utang. Dapat gilayon nga armas ang mga pangpubliko nga ospital kag iban pa nga pasilidad sa

pag-atubang sa Covid-19, amo man ang mga makinarya sa ikaayong lawas sa barangay para matigayon ang *mass testing* o madamuan nga pag-eksamen. Dapat pat-uron ang libre nga pagpanagtag sang mga *face mask*, alcohol kag mga kagamitan paninlo. Dapat pat-uron nga may akses sa kuryente kag limpyo nga tubig, labi na sa mga imol sa komunidad. Dapat siguruhon ang serbisyo nga sanitasyon kag pagpangolekta sang basura, kag dekontaminasyon sa mga pangpubliko nga lugar. Dapat dugangan sang badyet ang mga unibersidad o mga ahensya nga nagahimo sang pagpanalawsaw para sa pagtukib sang mga pamaagi para sa pag-eksamen o *testing* kag paghimo sang mga bulong sa Covid-19, kag para suportahan ang lokal nga produksyon sang mga ini. Dapat iduso ang mga mamumugon ang pang-emerhensya nga ayuda kag libre nga pagpanagtag sang pagkaon. Dapat iduso ang kinamatarung sa pagtipun-tipon, bisan pa kinahanglan nga tigayunon ang nagakaigo nga paghalong para maglikaw sa paglapta sang balatian, agud ipahayag ang kolektibo nga reklamo sang pumuluyo.

Kadungan sini, dapat organisado nga maghulag ang pumuluyo agud himuon ang ginakinahanglan nga mga tikang agud likawan ang paglapta sang Covid-19. Tukuron ang mga komite sa ikaayong lawas kag ululupod nga himuon ang mga tikang para sa sanitasyon o pagpanglimpyo sa palibot, personal nga katinlo, paghatag bulig sa mga mamumugon medikal kag iban pa. Ka-

dungan sini, dapat padayon nga magpursiger nga pangapinan ang mga demokratiko nga kinamatarung kag kaayuhan sang pumuluyo sa tion sang *lockdown*.

Sa mga rebolusyonaryo nga teritoryo, dapat pahulagon ang mga organisasyong masa kag ang mga komite sa ikaayong lawas sang mga organo sang gahum pangpulitika, agud tigayunon ang kampanya nga impormasyon bahin sa Covid-19, kag ipatuman ang mga tikang para pungan ang paglapta sini sa ila lugar. Hatagan sang espesyal nga atensyon ang pag-amlig sa mga may edad nga amo ang pinakabulnerable sa Covid-19. Palapnagon ang kaalaman sa mga herbal nga bulong nga mahimo gamiton sa pagkontra sa mga sintomas sang Covid-19.

Ang mga yunit sang BHB dapat hugot nga makigbuligay sa mga komite sa ikaayong lawas sa mga barayo. Dapat pahulagon ang mga Pulang hangaway para magbulig sa pagpataas sang kaalaman bahin sa balatian kag kon ano ang dapat kolektibo nga himuon sang pumuluyo para atubangon ini. Dapat padayon nga pangapinan sang BHB ang pumuluyo, labi na sa katalagman nga gamiton ang Covid-19 para magpanaog sang pagginahum militar, kugmaton ang banwa kag tapnaon ang ila mga kinamatarung.

Sa panahon sang krisis sa ikaayong lawas, ang ululupod nga paghulag sang pumuluyo ang yabi, indi ang pagpaidalum sang pungsod sa pasista nga *lockdown* ni Duterte. AB

"FMO...", *halin sa pahina 1*

Pagakasunod nga adlaw, naglunsar man sang operasyon nga haras ang isa ka yunit sang BHB-Quezon kontra sa mga pwersa sang 85th IB nga nagalabugay sa Barangay San Vicente Kauluran, Catanauan. Duha ang kumpirmado nga patay kag indi maisip ang rarong nga suldado. AB

Kompensasyon sa Nexperia, napadaog

MABATON SANG MGA mamumugon sang Nexperia Philippines, Inc. ang ila nga sweldo para sa Marso17-30 sa pihak sang untat-trabaho sang kumpanya bangud sa ginahimo nga *lockdown* sang rehimen. Ini pagkatapos iduso sang ila nga unyon ang kompensasyon.

Ginasulong sang unyon sa subong ang paghatag sang ila nga sweldo tubtob Abril 12 nga sakop sang *lockdown*. Magpasaka man ini sang panawagan sa Department of Labor and Employment nga maghatag ang kumpanya sang ₱5,000 ayuda kada mamumugon.

Suno sa Philippine Economic Zone Authority, nagalab-ot na sa 703 empresa sa Luzon ang temporaryo suspendido ang operasyon bunga sang *lockdown*. Apektado sini ang 86,549 mamumugon, sa Cavite pa lang. AB

Perwisyo nga dulot sang Luzon *lockdown* sa masa nga anakbalhas

Pas-an sang mga mamumugon kag malamamugon ang mabug-at nga perwisyo nga dulot sang isa ka bulan nga *lockdown* nga ginapanaog ni Rodrigo Duterte sa bilog nga Luzon sang Marso 17. Gindumilian ni Duterte ang tanan nga moda sang pangpubliko nga transportasyon kag gin-obliga ang mga mamumugon nga “magpabilin sa balay”, isa ka tikang nga nagpugong sa ila nga magtrabaho nga wala sang nagakaigo nga kompensasyon.

Una na nga naigo sa nasambit nga restriksyon ang mga drayber kag opereytor, masunod ang mga mamumugon nga kadam-an nagasalig sa pangpubliko nga transportasyon. Sa gilayon, apektado sini ang ginatantya nga tatlo ka milyon nga mamumugon nga nagatrabaho sa Metro Manila pero nagapauli sa kaiping sini nga mga probinsya.

Pinakaapektado ang mga mamumugon sa ikaayong lawas nga obligado nga magsulod pero wala sang masakyan pakadto sa mga ospital kag klinika. Mabudlay man makakadto sa tindahan ang mga residente para makabakal sang mga basehan nga kinahanglanon. Gin-ako mismo sang mga upisyal sang lokal nga gubyeno nga indi bastante ang ila nga mga rekurso kag salakyan para masabat ang kinahanglanon sang mga residente sang tagsa nila ka banwa, labi ang may mga espesyal nga kunsiderasyon pareho sang mga tigulang kag nagakinahanglan sang medikal nga bulig.

Bangud sa kulang nga ini, madamo sa mga mamumugon ang nawad-an sang kita kag nagaproblema nga mapahalina sa ila nga mga trabaho. Madamo sang mga mamumugon ang nagareklamo nga wala sang makaon ang tagsa nila ka mga pamilya, labi na nga kadam-an sa ila nagasalig lang sa tuman ka gamay nga inadlaw nga sweldo.

Pangtabon nga mga tikang

Para pakalmahon ang kaakig sang pumuluyo, nagpadihot ang rehimen pareho sang panghampol nga mga tikang pareho sang pagpanagtag sang tuman ka gamay nga ayuda kag pagtuga sang limitado kag

temporaryo nga mga trabaho.

Ginapabugal sang rehimen ang programa sini nga Covid-19 Adjustment Measures Program (CAMP) nga matigana kuno sang ₱1.3 bilyon ayuda pinansyal para sa mga mamumugon nga regular nga indi makatrabaho dulot sang *lockdown*. Maghatag kuno ini sang ₱5,000 kada mamumugon para sa isa ka bulan (o ₱161 kada adlaw) bilang kompensasyon.

Tuman ka gamay ang balor nga ini para buhion ang apektado nga pamilya sa Luzon. Kon tungaon ang nasambit nga kabilugan nga badyet sa balor sang bulanan nga ayuda, nagagwa nga 260,000 lang nga mamumugon, sa maksimum, ang mahimo makabenipisyo sa pondo. Ang numero sang mga makabenipisyo indi pa makalab-ot sa isa ka porsyento sang 26 milyon mamumugon sa Luzon, ukon wala pa sa lima ka porsyento sang 5.8 milyon mamumugon sa National Capital Region (NCR).

Gamay na gani ang makabenipisyo, kulang pa ang ayuda kada mamumugon sang 73% sa ginatantya nga ₱597 kada adlaw nga kinahanglanon nga badyet sang isa ka pamilya para sa bastante kag masustansya nga pagkaon. Ang tantya nga ini base sa talaksan nga gintalana mismo sang reaksyunaryo nga estado sang Mayo 2019. Sigurado nga mas mataas pa ini subong bunga sang implasyon.

Nagtalana man ang rehimen sang ₱180 milyon para sa programa sini nga Tulong Pangkabuhayan sa Displaced/Underprivileged Workers (TUPAD) nga maghatag kuno sang temporaryo nga trabaho sa mga malaproletaryado bilang mga ma-

mumugon sa ikaayong lawas. Tuman ka gamay sang badyet nga ini labi pa nga sa NCR pa lang minilyon na ang wala sang pormal nga pangabuhian. Magaigo lang ang badyet nga ini para makapag-empleyo na nga indi magtaas sa 16,000.

Samtang, plano man sang rehimen nga magpangutang sang ginatos milyon ka piso halin sa mga dumulong nga institusyon pangpinansya para pun-an ang nagadaku nga gastos sini sa pagpugong sang paglapnag sang Covid-19 sa pungsod. Sang Marso 13, gin-aprubahan na sang Asian Development Bank ang aplikasyon sang rehimen para sa \$3-milyon utang (₱150 milyon sa bayluhanay nga \$1=₱50). Nagsumiter man sang aplikasyon ang rehimen para makaparte sa \$12-bilyon nga pondo nga ginatalana sang World Bank bilang pautang para sa mga imol nga pungsod nga naigo sang pandemya. Notoryus ang duha ka institusyon nga ini sa paghimulos sa mga kalamidad para maghugakom sang ganansya paagi sa pagpatong sang interes sa mga pautang.

Artipisyal na "kakulangan"

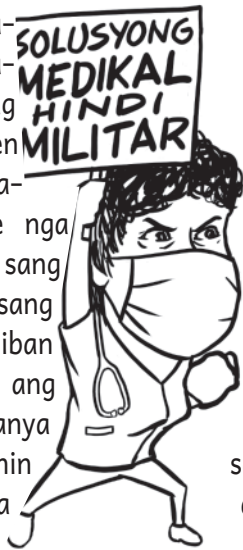
Ang *lockdown*, nga sa esensya isa ka malaparan nga sosyo-ekonomiko nga blokeyo, gilayon nga nagtuga sang artipisyal nga “shortage” (o kulang sa suplay) nga labi pa nga nagpatimbuok sa presyo sang nagapanguna nga balaklunon.

Mabatyagan ini sa Metro Manila bangud sa pagkaipit sa mga tsekpoynit kag limitado nga paghulag sang mga trak nga nagadala sang basehan nga mga produkto nga pagkaon, pareho sang utanon, halin sa mga probinsya. Ini sa pihak sang deklarasyon ni Duterte nga indi sakop sang *lockdown* ang mga mangunguma kag mga drayber nga nagadala sang ila nga mga produkto pakadto sa mga sentro nga urban. Nagresulta ini sa pagdoble sa presyo sang utanon sa mga tindahan sa NCR. AB

Panawagan sang banwa: Solusyon medikal, indi militar

Sa tunga sang kinagamu kag kabudlay nga gindulot sang *lockdown* ni Duterte, maathag nga ginalatag sang pungsodon-demokratiko nga mga organisasyon ang gilayon nga kinahanglanon sang pumuluyo para atubangon ang katalagman sang epidemya sang Covid-19. Ang listahan sang mga kinahanglanon. nga tikang nagkunderar man sa militarista nga solusyon ni Duterte sa krisis kag nagtib-ong sa kaayuhan sang pumuluyo.

Gilayon nila nga panawagan ang pagtigayon sang lapnagon kag libre nga pag-eksamen sa may balatian, paghatag sang mga pakete nga paninlo, pagsiguro sang bastante nga suplay sang limpyo nga tubig kag iban pa. Gin-upod man nila ang lapnagon nga kampanya nga impormasyon bahin sa Covid-19 sa bilog nga pungsod.

demolisyon sa Pasay City sang Marso 12, adlaw nga gindeklarar ang *lockdown* sa National Capital Region. Ginatantya nga 300 pamilya ang nadulaan sang puluy-an sa New Era Compound sa Barangay 137, Zone 15, Protacio dulot sang demolisyon.

Sa kubay sang mga mamumugon kag empleyado sang guberno, dapat siguruhon ang paghatag sang bilog nga sweldo kag mga benepisyo. Ginakinahanglan nga mangin mabinantayon sa malaparan nga pagpahalin, labi na sa tuman kadamo nga kontraktwal nga mamumugon sa guberno, sa tabon sang krisis sa ikaayong lawas. Importante nga mahatagan sila sang bastante nga kompensasyon sa panahon sang *lockdown*. Sa amo man, dapat maplastar ang maathag nga plano kag pagdumala sa mga migrante nga Pilipino.

Suno sa Alliance of Health Workers, dapat siguruhon ang gamit-proteksyon sang duktor, nars kag mamumugon medikal nga ara sa unahan sa pagsolbar sang Covid-19. Dapat hatagan sila sang naga-kaigo nga *hazard pay*.

Ginpagwa sang mga organisasyon ang demanda sa atubang sang mahinay kag inutil nga sabat sang rehimen sa krisis sa ikaayong lawas. Ginpakita nila nga may iban nga pamaagi sa pag-atubang sa krisis nga husto kag may kabalaka. Napamatud-an na ini sa inagihan sang iban nga mga pungsod nga wala nagpamtaman sang pasista nga *lockdown*, kag sa baylo nagsunod sa mga tikang nga ginpanugyan sang ila mga mamumugon sa ikaayong lawas kag mga internasyunal nga ahensya sa ikaayong lawas. Halimbawa sa South Korea kag Vietnam nga lunsay nagtigayon sang lapnagon nga pag-eksamen sa mga pasyente, naghatag sang kumprehensibo nga suporta kag ayuda sa ila pumuluyo, kag nagsiguro sang libre nga serbisyo medikal sa tanan. Sa mga pungsod nga ini, gintukod ang mga tim sang eksperto sa ikaayong lawas para magdumala sa ginaatubang nga krisis.

AB

Protesta sa TUP kontra pagpamigos

TATLO KA GATOS KA ESTUDYANTE SANG Technological University of the Philippines nga nakasuksok sang itom nga bayo ang nagpartisipar sa protesta sang Marso 4 batuk sa mapigusion nga polisiya sang unibersidad. Ginpangunahan sang TUP University Student Government ang paghulag.

Ginpakamalaut sang mga estudyante ang pagpangpresyur sa mga organisasyon kag aktibidad sang mga estudyante. Ginreklamo man nila ang kakulangan o indi pagpagamit sang mga pasilidad sa kampus, indi alalang ngay nga distribusyon sang kagamitan, kag ang pagkansela sang nabayaran na nga *field trip*.

AB

Minilyon nga mamumugon, madulaan sang trabaho dulot sang Covid-19

GINATANTYA NGA 25 MILYON nga mamumugon sa bilog nga kalibutan ang madulaan sang trabaho subong nga tuig sa pinakamalala nga senaryo bunga sang Covid-19. Base ini sa pagtuon sang International Labor Organization (ILO) kaangut sa krisis nga ginaatubang sang ekonomya sang mga pungsod dulot sang pandemya.

Ginkumparar sang ILO ang subong nga krisis sa ikaayong lawas sa pangkalibutanon nga krisis sa pinansya sadtong 2008-2009 nga nagresulta sa 22 milyon nga nadulaan sang trabaho. Ginatantya man nga mas magadaku pa ang numero sang *underemployed* (o kulang sa trabaho). Ang pandemya nga Covid-19 indi lang isa ka pangkalibutanon nga krisis sa ikaayong lawas, kundi isa man ka pangunahon nga krisis sa ekonomya kag pagtrabaho.

Naglab-ot man sa \$3.4 trilyon ang ginatantya nga madula nga kita sang mga mamumugon sa paghingapos sang tuig bangud sa pagkadula sang pangabuhian. Magakahulugan ini sang pagluya sang pagkonsumo sa mga serbisyo kag produkto, nga magakadto naman sa pagluya sang mga negosyo kag bug-os nga ekonomya.

AB

BHB, nagasabat sa Covid-19 bisan wala sang untat-lupok

Antes pa man magdeklarar ang rehimeng Duterte sang untat-lupok, nagpaggwa na sang mga direktiba ang Partido Komunista sang Pilipinas (PKP) sa tanan nga rebolusyonaryo nga pwersa nga maglunsar sang kampanyang masa agud buyukon ang kolektibong aksyon para kumprehensibo kag malaparan nga magsabat sa katalagman sang Covid-19. Ang unilateral nga untat-lupok sang GRP nga gindeklarar ni Duterte sang Marso 18 magaumpisa sa gabi sang Marso 19 kag magatapos sa Abril 15. Ginkwestyon sang PKP kag sang *negotiating panel* sang National Democratic Front of the Philippines ang matuod nga tuyo sang deklarasyon nga untat-lupok ni Duterte.

Suno kay Prof. Jose Ma. Sison, *chief political consultant* sang NDFP sa sugilanon pangkalinungan, indi napanahon, kon indi man wala sinseridad kag paltik ang deklarasyon ni Duterte. Dugang pa, gindeklarar ini pagkatapos nga ipaidalum sang rehimen sa *lockdown* ang bilog nga Luzon para tabunan ang kapalpakan sini sa pag-atubang sa katalagman sang pandemya nga Covid-19.

May untat-lupok man o wala, handa ang mga Pulang hangaway sang BHB nga doblehon ang mga pagtinguha para maghatag sa pumuluyo sang mga serbisyo sosyal, ekonomiko kag medikal. Hugot nga nakigbuligay ang mga ini sa mga lokal nga komite sa ikaayong lawas sa mga baryo kag komunidad.

Makita pa sa maabot nga inadlaw kon mangibabaw sa mandu nga untat-lupok ni Duterte ang iya nau-na nga mga mandu nga maglunsar sang todo-gera agud dugmukon ang BHB, suno pa sa PKP. Samtang, ginabisuhan sini ang tanan nga yunit sang BHB nga mangin mabinantayon sa mga atake sang AFP kag gilayon nga ireport ang nagaluntad nga mga operasyon kombat sa tagsa-tagsa nila nga sakup. Magapaggwa lang sang kaugalingon nga deklarasyon ang PKP sang untat-lupok kon may ara ini nga nagakaigo nga basehan.

Sa pinakaulihi nga mga report, nagalunsar ang AFP kag PNP sang mabaskog nga operasyon kombat, paniktik, saywar kag pagpamigos sa Abra, Mountain Province, Quezon, Mindoro, Masbate, Sorsogon, Cama-

rines Sur, Capiz, Samar, Negros, Bukidnon, South Cotabato, Zamboanga kag iban pa nga mga prubinsya.

Sa Capiz, ginreport sang Marso 18 sang lokal nga kumand sang BHB nga gindugangan sang 19 suldado kag CAFGU ang detatsment sang 61st IB sa Barangay Katipunan, Tapaz. Suno sa mga suldado, kaangut kuno sa Covid-19 ang dugang nga pwersa, kag magapabilin sa lugar tubtub Abril 15.

Sa Sorsogon, ginapagiya kag ginahimo nga panaming sang 31st IB ang mga barangay tanod sa mga komunidad nga sakup sang mga "Community Support Program" sa Barcelona kag Bulusan. Ginreport sang lokal nga yunit sang BHB nga nagadungan ang mga suldado sa pagronda sang mga barangay tanod sa nasambit nga mga lugar.

May ginareport man nga mga operasyon kombat sang mga tropa sang 403rd Brigade sa Bukidnon, lakip ang 8th IB sa Barangay Busdi, Malaybalay City kag sang 1st Special Forces Battalion sa kabukiran sang Kitanglad.

Malaparan man ang paglabag sa tawhanon nga kinamatarung. Iligal nga gin-aresto sang mga pwersa sang estado ang lider-Lumad nga si Gloria Tumalon sa Lianga, Surigao del Sur sining Marso 20 kag si Camilo Bucoy sa Zamboanga, Sibugay.

Antes ang unilateral nga deklarasyon sang untat-lupok sang GRP, wala sang untat ang pagpamatay kag pagpang-abuso sang AFP kag PNP sa kaumhan.

Sang Marso 16, ginpatay si Marlon Maldos sa Tagbilaran City, Bohol. Si Maldos ang *artistic director* sang Bol-anong Artista nga may Diwang Dagohoy (Bansiwig). Nanguna si Maldos sa mga pagpresentar sa kahimtangan kag paghimakas sang mga imol nga mangu-nguma. Antes ang pagpatay, paliwat-liwat siya nga nag-agi sang *Red-tagging* sang mga tropa sang 47th IB.

Sa Lanao del Sur, gin-aresto sang mga suldado kag pulis si Tere-sita Naul, katapu sang Karapatan sa Northern Mindanao sang Marso 15 sa banwa sang Lala. Ginsalakay sang mga tropa sang 4th ID, 2nd Mechanized Infantry Brigade kag mga pulis ang ginaestaran ni Naul. Gin-aresto siya base sa himu-himo nga kaso sang *kidnapping*, iligal nga detensyon kag pagpanunog.

Samtang sadtong Pebrero 27, walo ka tumandok nga T'boli ang gindetair kag pilit nga ginapaako nga katapu sang BHB sang mga elemento sang 27th IB sa Lake Sebu, South Cotabato. Ginreport man sang Bayan-Socksargen ang nagapadayon nga presensya sang militar sa mga komunidad sang B'laan kag T'boli nga nagresulta sa pagpang-dahas sa mga tumandok nga Lumad kag nagsalakay sa ila mga puluy-an. Madugay na nga target sang San Miguel Corporation ang lugar para sa proyekto nga mima sang karbon.

Samtang, nagreport ang Community Technical College of Southeastern Mindanao, isa ka eskwelahan nga Lumad sa Maco, Davao de Oro, nga ginpatawag sang mga upisyal sang barangay kag militar ang mga ginikanan sang ila estudyante kag pilit nga ginapahalin ang

"BHB...", *sundan sa pahina 7*

Kabangdanan sang bag-o nga mga pandemya:

Kapitalista nga pagpanguma, pagguba sa kagulangan

Ang nagasunson nga pagtuhaw sang mga balatian nga bunga sang *coronavirus* kag iban pa nga *zoonotic* nga balatian (napasa sang hayop pakadto sa tawo) nakaangut sa kapitalista nga pagpang-agaw sang duta, sa pagguba sang kagulangan kag sang dalagkuan nga produksyon sang pagkaon sang mga korporasyon nga agribisnes. Sa idalom sang areglo nga neoliberal, pataratas ang pagsamad sang mga ini sa kapalibutan nga nagadulot sang kahalitan sa ikaayong lawas sang mga tawo kag hayop.

Suno sa panalawsaw sang mga eksperto sa bayolohiya kag kapalibutan, ang mga epidemya kag pandemya indi dapat bilangon nga pulupana-hon kag separado sa kada isa. Base sa madugay nila nga pagsubaybay, ang kapitalista nga produksyon sang pagkaon, partikular sang karne, nagadulot sang mga balatian nga madasig nga nagasaylo kag nagalapta halin sa

hayop pakadto sa tawo. Ang mga pagguba naman sang kagulangan nagaresulta sa pagpalagyo sang mga *pathogen* o mga bakteryas, *virus* kag organismo nga nagadulot sang balatian kag pagsaylo sang mga ini halin sa kabangisan pakadto sa ginaatipan nga mga hayop nga madali dutlan, kag sa ulihi makalaton sa mga tawo.

Lakip sa mga epidemya nga nag-

tuhaw sa nagtaliwan nga duha ka dekada ang nagkalainlain nga tipo sang trangkaso nga nagadulot sa mga baboy kag manok kag iban pa nga mga pispis. May ara man nga mga *pathogen* nga nagahalin sa mga hayop sa kagulangan pareho sang makamamatay nga tipo sang *coronavirus* nga SARS-Cov kag MERS-Cov.

Ang mga tipo sang trangkaso nga ginapasa sang ginaatipan nga mga baboy naghalin sa mga dalagku nga babuyan o sa mga ginatawag nga *factory farm* o pabrika sang mga hayop. Diri, nagaginutok ang ginaatipan nga mga baboy nga may maluya nga resistensya dulot sang madugayan

"Kabangdanan...", *sundan sa pahina 8*

"BHB...", *halin sa pahina 6*

ila mga anak sa eskwelahan.

Sa Cagayan Valley, gin-okupar sang 17th IB ang mga komunidad sa Sityo Lagom, Barangay Lipatan halin pa sadtong Pebrero. Nagbutang ang militar sang mga tsekpoynt sa mayor nga alagyan sang komunidad, nagtalana sang *curfew* kag ginaobligar ang mga residente nga magpangayo sang permiso sa militar sa ila mga lakat. Sa report sang mga residente, indi sila basta makakadto sa ila mga ulumhan o sa tindahan. Isa ka mangunguma ang gintayaan sang pusil samtang nagakuha sang palay nga ipagaling. Pati ang mga nagabusong kag mga tigulang nga nagakuha sang pensyon gin-abangan sang mga suldado.

Reklamo sang mga residente, dapat tani nagahanda na sila para sa tig-alani ugaling ginpunggan sila sang militar. Ginpulong sila sang AFP agud pahugon kag akusahan nga mga suporter sang BHB.

Gin-interogar, ginapanilagan, ginapangitaan sang pusil kag pilit sila nga ginapasurender bilang mga katapu sang BHB. Nagkampo man ang 17th IB sa mga kabalayan, kapilya kag eskwelahan elementarya. Sa panahon nga ini, iligal nga gin-aresto si Fransing Solancho kag isa pa nga tigulang nga nabudlayan na makakita kag maglakat. AB

Julius Giron, lider-PKP kag 2 pa, ginpatay sa Baguio City

GINMASAKER SANG GINTINGUB nga pwersa sang militar kag pulisya sanday Julius Giron (Ka Nars), iya duktor nga si Ma. Lourdes Dineros Tango, kag kaupod sa balay nga si Arvie Alarcon Reyes bandang alas-3 sang kaagahon sang Marso 13 sa Barangay Queen of Peace, Baguio City.

Isa ka daku nga kabutigan ang ginasiling sang militar nga naghatag lang sila sang *warrant of arrest* kag "nagbato" ang tatlo gani ginpatay sila. Nagapaayo lang sadto si Ka Nars, edad 70, sa iya ginabatyag nga balatian nga dulot sang katigulangon.

Isa si Ka Nars sa malig-on nga myembro sang Komite Sentral kag sang Kawanihan sa Pulitika (Politburo) sang Partido. Yabi siya sa liwat nga pagtukod sang pamunuan sang PKP kag sa paglunsar sang makasaysayan nga kongreso sini sadtong 2016. Isa siya sa bulawanon nga halimbawa sang wala sang pangduha-duha sa pag-alagad sa pumuluyo. Ginakasubo sang bilog nga rebolusyonaryo nga kahublagaan ang iya pagkapatay. AB

Pangkalibutanon nga adlaw sang kababainhan, gindumdom

GINPANGUNAHAN SANG GABRIELA ang aksyon protesta sang Marso 8 bilang pagdumdom sa Pangkalibutanon nga Adlaw sang Mamumugon nga Kababainhan. Una nga nagtipon ang linibo nga kababainhan kag suporter sini sa Liwasang Bonifacio antes magmartsa pakadto sa Mendiola. Sa rali, ginkwestyon sang grupo ang sinseridad sang pagbasura ni Duterte sa Visiting Forces Agreement sa atubang sang nagapadayon nga mga paghanas-militar sang US kag Pilipinas sa sulod sang pungsod.

May kapareho nga programa sa Laguna, Rizal, Bicol, Bacolod City, Iloilo City, Roxas City kag General Santos sa pareho nga adlaw. Antes ini, nagrali ang kababainhan nga Lumad sa pagpanguna sang Sabokahan Unity of Lumad Women sang Marso 4 sa Freedom Park, Roxas Avenue, Davao City. AB

"Kabangdanan..." halin sa pahina 7

nga paggamit sang mga *antibiotic* kag artipisyal nga ginapadaku para sab-ton ang mataas nga pangkalibutanon nga demand para sa karne. Ang nagaganutok nga kundisyon diri maayo nga pagtuhaw, paghalu-halo kag madasig nga paglapta sang mga mikrobyo. Madasig nga nagalapta ang balatian halin sa isa ka *factory farm* pakadto sa iban pa bangud sa sistema sang pagbaligya sang buhi nga hayop kag madasig nga transportasyon sang mga ini sa nagakalainlain nga lugar.

Isa nga halimbawa sang pandemya nga dulot sang kapitalista nga produksyon ang *swine flu* o (H1N1) pdm09 sadtong 2009. Nag-umpisa ini sa isa ka "mega-pabrik" sang mga baboy sang Smithfield, isa ka kumpanya nga Amerikano sa Mexico. Bantog ang kumpanya sa paglapas sa mga regulasyon sa kapalibutan kag pagpapabaya sa ikaayong lawas sang mga residente sa mga kaingod sini nga mga komunidad. Ginatambak sang kumpanya ang higko sang mga baboy sini sa malapad nga duta sa palibot sang babuyan, nga nagadulot sang polusyon kag nangin tunaan sang paglapta sang *swine flu* sa banwa sang La Guardia kon sa diin nahamtang ang pabrik. Ginatantya nga 60% sang populasyon sini naigo sang balatian. Halin Abril 2009 tubtub Abril 2010, naglab-ot sa 61 milyon ang natalnan, 274,000 ang naospital kag 12,500 ang napatay sa US dulot sang (H1N1)pdm09. Padayon nga nagapanghalit ang nasambit nga tipo sang trangkaso sa US tubtub subong.

Ang amo nga sistema sang madamo nga pag-atipan kag madasigan nga pagpadaku sang mga baboy dulot sang paglagas sang mga kapitalista nga kumpanya sang pinakadaku nga bolyum sang maprodyus nga karne gamit ang pinakamanubo nga gasto sa produksyon. Ang mega-pabrik sang Smithfield sa Mexico, halimbawa, nagaprodyus sang halos tunga sa milyon nga baboy kada tuig. Nagsuplay ang kumpanya sang sangkatlo sang kinahanglanon nga karne sa US. Nagluwas man ini sang ginaproseso nga karne sa Europe.

Ang mga paglapnag naman sang *coronavirus* kag iban pang *virus* nga halin sa mga hayop sa kabangisan amo ang bunga sang wala sablag nga pagpangguba sa kagulangan sang mga daku nga korporasyon agud hatagan-dalan ang mga operasyon sa pagmina, troso kag komersyal nga plantasyon. Nagaresulta ini sa pagkatublag sang balanse sang ekolohiya, paggamay sang makuhaan sang pagkaon sang mabangis nga mga hayop, pagluya sang ila mga lawas kag resistensya sa dala-dala nila nga mga *pathogen*. Ginapaggwa sang mga ini ang natural nga *pathogen* sa higko, kag napalapta sa iban pa nga mga hayop tubtub maglab-ot sa tawo. Ginahawanan sang nasambit nga mga kumpanya bisan ang interyor nga bahin sang mga kagulangan kon sa diin madamo nga *pathogen* nga "nakakulong" kag indi makalalaton sa nagkalainlain nga hayop nagagwa kag nagasaylo sa tawo.

Madasig nga nagasaylo ang mga *pathogen* nga ini sa tunga sang mga tawo nga wala pa sang mga pangbato (ginatawag nga *antibodies*) sa mga ini.

Isa ka halimbawa sini ang pila ka beses nga paglapta sang Ebola *virus disease* nga ginaangut sa malaparan nga pagkasamad sang kagulangan sa Uganda, Congo kag Guinea sa Africa. Sa Borneo, ang pagkalbo sa mga ka-

gulangan agud hatagan-dalan ang mga plantasyon sang *oil palm* nagdulot sang mas mataas nga insidente sang *dengue* kag malarya. Sadtong dekada 1990, panahon sang malaparan nga pagpanghawan sang kagulangan sa Amazon sa Peru, nagtaas sang halin 600 pakadto 120,000 ang mga kaso sang malarya sa kaingod sini nga mga komunidad. Ginahawanan ang kagulangan diri para butangan sang mga rantso sang baka kag katuwang sini nga dalan. Sa isa ka malapad nga pagtuon sadtong 2017, napamatud-an ang angut sang paghawan sang kagulangan sa pagdamo sang kaso sang malarya sa 67 pungsod.

Sa pangkabilugan, masobra katunga sang bag-o nga tuhaw nga makalalaton nga balatian ginadulot sang paghawan sang mga kagulangan kag dalagkuan nga pagpanguma sang korporasyon nga agribisnes. Nagau-nahay ang mga korporasyon nga ini sa pagpang-agaw sang mga duta sang mga mangunguma kag tumandok sa atrasado nga mga pungsod para labi pa nga palaparon ang ila produksyon sang pagkaon kag padakuon ang ila mga kita. Nagaresulta ini sa kahalitan indi lang sang pumuluyo sang nasambit nga mga pungsod, kundi sa tanan nga pumuluyo nga apektado sa pagtuhaw sang nagkalainlain nga balatian kag epidemya. AB

Glyphosate nga ginahalinan sang kanser sa mga maisan sa Capiz

GINDEMANDA SANG SINI LANG SANG mga mangunguma sa Capiz nga idumili ang paggamit sang Round Up Ready nga herbisidyo sa mga maisan. Ini pagkatapos napamatud-an nga nagapanalupsop na ang kemikal nga *glyphosate* sa duta, katubigan, kag bisan sa lawas sang mga residente.

Base ini sa ginlunsar nga panalawsaw sang mga siyentista sa Barangay Guinbalian, Maayon, Capiz bahin sa epekto sang napulo ka tuig nga paggamit sang Round Up kag GM Corn sang kumpanya nga Monsanto.

Sa mga ginkuha nga *sample* sang duta, tubig, daan kag bag-o nga mais kag ihi sang tatlo ka residente, nahibal-an nga kontaminado ang mga ini sang kemikal nga *glyphosate*. Ang *glyphosate* kemikal nga nagadala sang kanser. Suno sa mga mangunguma sa nasambit nga barangay, umpisa nga nagtanom sila sang mga *hybrid* nga mais, 16 nga residente na ang may ara sang kanser. Sa 16, lima na ang napatay. Nakita man nga mataas na ang numero sang may sakit sa *kidney*.

Ang *glyphosate* isa ka kemikal nga kinaandan nga sangkap sang mga *herbicide* (pamatay sang hilamon pereho sang Round Up) kag 70 iban pa nga produkto nga kinaandan ginagamit sa mga talamnan sang palay, mais, tubo, *oil palm*, saging, pinya, kape kag goma. AB

Ka Lori: Ang paghigugma sang isa ka iloy nga hangaway

Inspirasyon ang mga babaye nga hangaway, labi na ang mga iloy, para sa kababainhan nga nagbato kag hilwayon ang kaugalingon. Isa ka halimba-wa sini si Ka Lori nga nagserbi nga iloy kag kaupod sa isa ka yunit sang Bagong Hukbong Bayan sa Bicol.

Masakit man nga bayaan ang iya mga anak, nagdesisyon nga mag-entra sa hangaway sang banwa si Ka Lori sadtong 2018 sa edad nga 46. Dalagku na ang kadam-an sang iya mga anak, walay sapayan pito ka tuig pa lang ang edad sang iya kamanghuran. Baton nila ang iya nga desisyon nga lubos panahon nga mag-alagad sa hukbo. Wala sila nanibag-o bangud daan na nga nagapasakup sa mga aktibidad sang komunidad ang ila nga iloy bilang myembro sang sanga sang Partido sa lokalidad. Ang paghandum para sa isa ka may kabalaka nga katilingban para sa iya mga anak kag apo ang nagtulod sa iya nga magpasakup sa armado nga paghimakas.

“Nakita ko ini nga malauman namon. Ini ang gubyrno sang mga imol,” siling niya.

Naghalin si Ka Lori sa sahing mangunguma. Pangunahon nga ginakabuhi niya kag iya pamilya ang pagpangopra. Nagakita lang siya sang halos P150 sa pagbunot sang isa ka libo nga niyog, mas manubo sang tunga kumparar sa ginabayad sa mga lalaki nga nagapangopra. Kulang gid ini para sa ila mga gastos sa pagkaon kag iban nga basehan nga kinahanglanon.

Bangud diri, kinahanglanon niya nga maglibod sang mga utanon kag isda sa kalapit nga mga baryo. Ginapaigu-igo niya ang gamay niya nga kita sa pinakabasehan nga kinahanglan sang iya pamilya. Ibihin pa diri ang pangbayad sa mga utang. Halos isahanon nga ginsakdag ni Ka Lori ang iya mga anak bangud sa mga indi paghangpanay sa

amay sang iya mga anak.

Solo nga ginsakdag ni Ka Lori ang iya pamilya. Nangin kabulig niya sa pagpangita ang iya mga anak. Lima sa iya mga anak nagpasimpalad sa Maynila, bisan wala pa sila husto nga edad para magtrabaho. Bangud sini, tuman ang pagdumdom kag kabalaka ni Ka Lori.

Sang ara na sa hangaway, ginbutang si Ka Lori sa hilikuton sa suplay kag kusina. Madamo man siya nga iban nga responsibilidad nga gintungdan sa duha ka tuig niya sa Pulang hangaway. Nakahatag na siya sang mga pagtuon, nakapamuno sa mga pagpulong kag muklat nga nagahatag suporta sa mga kaupod niya sa yunit.

Nangin inspirasyon si Ka Lori sang iya mga anak para mag-entra man sa BHB. Pila ka bulan pagkatapos magpultaym si Ka Lori nagsunod ang anak niya nga si Ka Tom. Halin si Ka Tom sa Maynila kon sa diin nagsulod siya bilang kontraktwal nga mamumugon sa konstruksyon. Sa masunod nga tuig, nag-entra man si Ka Ali, nga halin sa pagtrabaho sa babuyan sa Pampanga. Wala sapayan ang mag-iloy nagatinguha sila nga kontrahon ang pyudal nga relasyon.

Lutaw ang magkaupod nga pagbilang ni Ka Lori sa iya mga anak sa pagrespeto niya sa ila mga desisyon. Sa pihak nga may kahanngawa, ginasuportahan ang duha niya ka anak nga magtungod sang mga hilikuton nga natalana sa ila. Lakip na diri ang mga hilikuton militar, paghanas kag hilikuton masa sa iban nga erya nga malayo sa iya.

Labaw sa kapamilya, kaupod ang pagbilang nila sa kada isa kag katuwang sa pagpabaskog sang hukbong bayan. Wala makalibre ang duha sa mga saway sang ila iloy kag amo man si Ka Lori halin sa iya mga anak. “Ang kultura nga nakuha sa guwa (sang kahublagan), amat-amat nga bag-uhon kag magsunod sa pagsulundan sang hukbo,” permi nga abiso niya sa iya mga anak. Nagapakita sila sang pagpalangga sa kada isa pareho sang suporta nga ginahatag sa iban nga katapu sang hukbo. Ginabuyok nila ang iban pa nila nga kapamilya nga mag-entra man sa hukbong bayan.

May mga kahigayunan nga ginadumdom ni Ka Lori ang mas bata niya nga mga anak. Wala sapayan nga nagakasubo sa amo sini nga kahigayunan, nahibal-an niya nga ginatatap sila sang mga myembro sang Partido sa ila lokalidad.

Suportado sang sanga sang Partido ang iya pamilya. Nakahatag sila sang gamay nga suporta pinansyal para sa mga galastuhan kag gilayon nga kinahanglanon sang mga anak. Sa amo man, ginahandaan kag ginaasikaso sang yunit sang BHB nga iya ginapasakupan ang pagkontak sa pamilya kag pagbisita sa ila. Mensahe ni Ka Lori sa iya mga anak, “para sa inyo ining ginahimo ko... para sa buasdamlag ninyo.” AB